

ЗМІСТ

Пролог	3
Чи був Дмитро Вишневецький тим самим Байдою?	4
Перші документальні згадки про Дмитра Вишневецького	8
Поява козацтва на землях України. Козацькі ватажки, попередники Дмитра Вишневецького	11
Османська імперія й Кримське ханство у XVI столітті	18
Перші походи Вишневецького.	
Співпраця з Бернардом Претвичем	22
Поїздка до Туреччини. Повернення до Литви і поновлення на королівській службі	25
Перші згадки про Запорозьку Січ. Спорудження Дмитром Вишневецьким фортеці на острові Хортиця	27
Боротьба Московської держави з татарами.	
Передумови союзу Дмитра Вишневецького та Івана Грозного ..	30
Похід ратників дяка Ржевського на Іслам-Кермень і Очаків.	
Дмитро Вишневецький на службі у Івана Грозного	32
Лівонська війна. Дії Дмитра Вишневецького у 1558 році ..	37
Облоги Азова 1559—1560 років	41
Закінчення служби у Івана Грозного й повернення Дмитра Вишневецького в Україну	46
Молдавське князівство і боротьба за нього	50
Мотиви, які змусили Дмитра Вишневецького приєднатись до боротьби за молдавську корону	53
Страти Дмитра Вишневецького	58
Епілог	61

ЧИ БУВ ДМИТРО ВИШНЕВЕЦЬКИЙ ТИМ САМИМ БАЙДОЮ?

Напевне немає в сучасній Україні людини, принаймні дорослої, котра б не чула про славетного козака Байду, оспіваного в народній історичній пісні. Таємнича постать народного героя, згадки про якого доносять до нас фольклор з глибини більш ніж чотирьохсот років, примушує знову й знову повертатись думками до тих часів, коли серед українських степів зароджувалось явище, що його пізніше дослідники назувати козаччиною.

В Цареграді на риночку
Та п'є Байда мед-горілочку;
Ой п'є Байда та не день, не два,
Не одну нічку та й не годиночку.

Так вже склалося, що слова цієї історичної пісні, дата народження якої припадає приблизно на середину XVI століття, тим чи іншим чином використовувались безліч разів у творчості, яка мала на меті висвітлити життя козацького народу України. Складається враження, що образ козака Байди — збірний образ, котрий уособлює в собі загальні риси запорозького відчайдуха. Не раз він постає перед нами на полотнах картин або сторінках літературних творів. Ще з дитинства пам'ятаємо ми слова козака Василя з екранизації гоголівської повісті «Пропала грамота»:

Ой як стрілив — царя в'цілив,
А царицю в потилицю,
Його доньку в головоньку.
«Ото ж тобі, царю,
За Байдину кару!..»

І образ таємничого Байди асоціюється у нас з буйним степовим вітром, замаглими воїнами з оселедцями на головах, довгими вусами, широкими шароварами й кривими козацькими шаблями, з Запорозькою Січчю й походами на ненависних татарських людоловів. Ким же був цей чоловік, та чи існував він взагалі, ставимо ми собі запитання?

Виявляється, легендарний Байда насправді існував. І був він не простим запорозьким козаком, а належав до кіл найвідомішої української шляхти свого часу. Ним був Дмитро Іванович Вишневецький, князь і потомок славетного Гедеміна. Та щоб позбутися сумнівів у тому, чи можливо поєднати події, відображені у пісні, з давніми історичними фактами, роздивимось більш прискіпливо, яке відношення фольклорний образ страченого в Цареграді козака Байди-міг мати до свого прообразу — князя Дмитра Вишневецького.

Вчені багаторазово досліджували образ козака Байди, намагаючись поєднати цю загадкову особистість з реальною людиною, що проживала у той час.